

власності на ці землі тільки за громадянами, які отримали земельні сертифікати, гальмуватиме інвестиційні процеси, чим ускладнюватиметься переміщення капіталів у сільське господарство з інших галузей економіки. Насправді ж, рано чи пізно, внаслідок об'єктивного розвитку подій, якась частина сільськогосподарських земель однаково перейде у власність суб'єктів, що землю не обробляють (узяти хоча б іпотеку, при якій заставне майно може переходити у власність кредиторів). Головне завдання полягає в тому, щоб цей перехід відбувався цивілізованим шляхом з урахуванням, передусім, інтересів усього суспільства.

Тому виправити, м'яко кажучи, помилки, допущені в ході земельної реформи, можна тільки одним шляхом – кардинально й негайно змінити економічну політику держави стосовно аграрного сектора економіки, яка повинна бути спрямована на реальну підтримку як діючих, так новостворених сільськогосподарських підприємств: зміцнення їхньої матеріально-технічної бази; забезпечення дешевими кредитними ресурсами; створення сприятливого інвестиційного клімату та зацікавленості інвесторів скеровувати свої фінансові ресурси, насамперед, у сільськогосподарське виробництво.

Центральною ланкою у системі земельних відносин повинно стати економічно сильне сільськогосподарське підприємство, спроможне забезпечити виконання своїх зобов'язань перед громадянами-власниками за користування їхньою землею. І тільки після досягнення позитивних зрушень, стабілізування економічної ситуації у галузі та за умови зростання попиту на землю з боку сільськогосподарських виробників можна переходити до впровадження ринку; земель сільськогосподарського призначення, право ж приватної власності на землю до того часу, як не прикро визнавати, поки що повинно реалізовуватися громадянами через передачу земельної ділянки в оренду сільськогосподарському підприємству або шляхом самостійного товарного сільськогосподарського виробництва.

Література

1. Указу Президента України "Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки" від 3 грудня 1999 року № 1529/99.
2. Земельний кодекс України (редакція від 25 жовтня 2001 року № 2768-III).
3. Указ Президента України від 10 листопада 1994 року № 666/94 "Про невідкладні заходи щодо прискорення земельної реформи у сфері сільськогосподарського виробництва".
4. Третяк А.М., Хапіцька З.С. Оптимізація землекористування земельних відносин на регіональному рівні на прикладі Карпатського регіону України. – Чернівці: 1996. – 104 с.

УДК 658.155

Асист. С.М. Лихолат; студ. П.Р. Маделик – Львівська КА

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто прибуток, його джерела формування, а також функції, які він виконує за умов різних економічних систем.

Ключові слова: прибуток, підприємство, фінансові результати, фінансово-господарська діяльність.

Assist. S.M. Lyholat; stud. P.R. Madelyk – Commercial Academy of Lviv

Economic essence of income of enterprise

In the article is examined: income, his sources of forming, and also functions which he executes subject to the condition different economic systems.

Keywords: income, enterprise, financial results, financially is economic activity.

У домарксовий період найближче до розуміння змісту прибутку підійшли класики буржуазної політичної економії Вільям Петті, Адам Сміт, С. Сісмонді, Т.-Р. Мальту.

Прибутком, на думку В. Петті, є та частина продукту, яка залишається після відрахування заробітної плати, тобто прибуток зводився до ренти. Незважаючи на ототожнення прибутку з рентою, один з видів прибутку – відсоток на позичковий капітал. Він визначив відсоток таким доходом, що є похідним від земельної ренти. У праці "Різне про гроші" (1862) відсоток прирівнювався до орендної плати [1].

Поряд з цим, А. Сміт розглядав прибуток як дохід промислового капіталіста, що залишився після сплати ренти земельному власнику і відсотка власнику грошового капіталу. Прибуток вважався породженням усього авансового капіталу, а його отримання визнавалося кінцевою метою капіталістичного виробництва [1]. Тоді як теорія прибутку у С. Сісмонді глибоко розроблена, але залишається різнобарвною: від визначення прибутку як доходу капіталіста, що представляє собою вирахування з продукту праці робітника, до зведення прибутку як результату продуктивності самого капіталу або ототожнення прибутку з винагородою за бережливість капіталіста.

Дослідивши наукову спадщину своїх попередників, К. Маркс характеризує прибуток як перетворену форму додаткової вартості, яка виступає не як результат експлуатації робочої сили, а як породження всього авансового капіталу. Вчений показував причини і механізми утворення загальної норми прибутку. Закон тенденції норми прибутку до зниження, сформульований Марксом, засвідчує, що зростання продуктивної сили праці, сприяючи підвищенню органічної будови капіталу, веде до падіння норми прибутку [1].

У сучасній західній економічній літературі прибуток розглядають як дохід від використання чинників виробництва, в тому числі як плату за ризик, невизначеність результатів підприємницької діяльності.

Категорія "прибуток", як і всі інші економічні категорії, має історичний характер, який, по-перше, полягає в тому, що ця певна категорія з'являється тільки за капіталізму. По-друге, у конкретизації категорії "прибуток" у процесі еволюції самого капіталістичного способу виробництва.

Прибутковість підприємства треба розглядати у двох основних вимірах, а саме: як прибутковість усього підприємства щодо всього авансового капіталу та як прибутковість виготовлення окремої партії товарів. Така прибутковість вимірюється відношенням прибутку до собівартості певної партії товарів.

Підприємство, його проблеми і шляхи їх розв'язання, тактика і стратегія щоденного виживання, реальна ефективність господарської діяльності – ось що стоїть сьогодні в центрі уваги і потребує найретельнішого аналізу. Чи здатне конкретне підприємство адекватно вписатися у складовий механізм, що фор-

мується в Україні, сучасного динамічного ринку, чи зможе воно використати переваги світової економічної інтеграції, чи знайде необхідні засоби і шляхи ліквідації зростаючого відставання української економіки. Вирішення цих питань потребує напруженої праці широкого кола спеціалістів, зокрема, бухгалтерів, працівників обліково-економічного і фінансово-аналітичного профілів [2].

У новій економічній ситуації, яка характеризується зростанням конкуренції і загостренням проблеми виживання, підвищується значення аналізу складових прибутку та розрахунків за платежами з бюджетом. Ринкова економіка потребує вичерпної інформації про бюджетні розрахунки підприємств у цілому і методів їх аналізу, адекватних новим підходам до управління. Якщо підприємство отримує значні прибутки, то відповідно, більша сума податкових грошей надходить до Державної скарбниці, а отже відбувається фінансове збагачення держави, що стимулює державу надавати підприємствам фінансову допомогу, кредити.

Значно розширюються основні завдання аналізу, який не обмежується оцінкою поточного фінансового стану підприємства і виявленням шляхів його поліпшення, має бути спрямований на обґрунтування прогнозу потреби у фінансових ресурсах, на знаходження їх джерел і способів мобілізації.

Приблизну схему використання прибутку на підприємствах України показано на рис. 1. Із загального (валового) прибутку сплачується податок. Величину, що залишилась, називають чистим прибутком. З неї виплачують борги і відсотки за довгострокові кредити, а решта поділяють на дві частини:

- 1) прибуток, який розподіляють між власниками майна (капіталу) підприємства (акціонерами), спрямовують на заохочувальні виплати його персоналу за результатами роботи та інші потреби (внески у благодійні фонди, допомога різним організаціям, особам тощо);
- 2) прибуток, який залишається на підприємстві (нерозподілений прибуток), і використовується на інвестиційні потреби та створення резервного фонду.

Прибуток є найважливішим показником фінансових результатів. Ріст прибутку становить фінансову базу для самофінансування, розширення, відтворення, рішення проблем, соціальних та матеріальних потреб трудових колективів. За рахунок прибутку виконується частина зобов'язань підприємства перед бюджетом, банками та іншими підприємствами та організаціями.

Показники прибутку стають найважливішими для оцінки виробничої і фінансової дисципліни підприємства. Вони характеризують ступінь його ділової активності та регулюються законодавчими актами:

- 1) Закон України "Про оподаткування прибутку підприємства" від 22.05.97 р. № 283/97-ВР;
- 2) Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 "Баланс", затверджено Міністерством фінансів України від 31.03.99 р. №87;
- 3) Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати", Міністерством фінансів України від 31.03.99 р. №87;
- 4) Державного комітету статистики України про затвердження форми державної статистичної звітності №1-Б термінову (місячну) "Звіт про фінансові результати і дебіторську та кредиторську заборгованість" та інструкції щодо її заповнення від 20.08.98 р. №290 [4].

Рис. 1. Схема використання прибутку підприємства

Основними завданнями аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є оцінка динаміки показників прибутку, виявлення та вимір дій різних чинників на прибуток, оцінка можливих резервів подальшого росту прибутку на основі оптимізації об'ємів виробництва та витрат.

Кінцевим результатом фінансово-господарської діяльності підприємства є балансовий прибуток або збиток, який є сумою результату від реалізації продукції, результатом від іншої реалізації, сальдо доходів і витрат від поза-реалізаційних операцій.

Загалом, підприємство максимізує прибуток такого рівня виробництва, за якого граничний дохід дорівнює граничним витратам.

Правило максимізації прибутку (*profit-maximizing rule*) – це правило, згідно з яким підприємство максимізуватиме прибуток таке співвідношення ресурсів, за якого величина граничної дохідності кожного ресурсу збігається з ціною відповідного ресурсу.

Правило найменших витрат (*least cost combination rule of resources*) – це правило, за яким витрати на виробництво будь-якого обсягу продукції будуть мінімальними в тому випадку, коли співвідношення між граничним продуктом ресурсу і граничними витратами на ресурс буде однаковим для всіх економічних ресурсів, що використовуються. Підприємство, яке максимізує прибуток, має виробляти продукцію за такого поєднання економічних ресурсів, що забезпечує найменші витрати.

Таким чином, підприємство, що максимізує прибуток, вибирає такий обсяг використання ресурсів, щоб відношення витрат, що виникають при використанні ресурсу, до його граничного продукту, було однаковим для всіх економічних ресурсів і дорівнювало граничному доходу.

Отже, правило максимізації прибутку означає, що кожен ресурс використовується доти, доки його граничний продукт у грошовому виразі дорівнює його ціні. Тому, згідно з теорією граничної продуктивності, кожен чинник виробництва одержує той дохід, який він створює, тобто одержує свою частку доходу у певній формі: робітник – заробітну плату, власник капіталу – прибуток і відсотки, власник землі – ренту.

Література

1. Нестеренко О.П. Історія економічних вчень: Опорний конспект. – К.: МАУП, 1998. – 104 с.
2. Русак Н.А., Русак А.В. Фінансовий аналіз суб'єкта господарювання. – К.: Вища шк., 1997. – 309 с.
3. Савицька Т.В. Аналіз господарської діяльності підприємства. – Мінськ: Нове видання. – 1999. – С. 512-536.
4. Шваб Л.І. Економіка підприємства: Навч. пос. 2-е вид. – К.: Каравела, 2005. – 568 с.

УДК 336.71:347.734(477)

Доц. С.М. Лобозинська, канд. екон. наук –
Львівський НУ ім. Івана Франка

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Досліджено особливості правового регулювання діяльності банків України. Розглянуто основні проблеми чинного банківського законодавства та запропоновано шляхи їх подолання.

Ключові слова: закони, нормативні акти, правове поле, правове регулювання, регуляторні акти.

Doc. Sophia Lobozińska – Lviv NU named after Ivan Franko

The law regulation of the banking activity in the Ukraine

The hangs of the law regulation of the Ukrainian banking activity are researched in the article. The author reviews basic problems of the active banking legislation and recommends the ways to solve them.

Keywords: laws, normative acts, legal field, law regulation, regulating acts.

Починаючи з XX ст., характерною рисою ринкової економіки є визначальна роль держави у подальшому розвитку взаємозв'язків між суб'єктами ринку. Банківська система – це особливий вид економічної діяльності, який без регулюючого впливу держави набирає ознак хаотичності, непрогнозованості, призводить до фінансового краху. Саме тому державне регулювання банківських систем необхідно розглядати як цілісну систему взаємовідносин регулюючих органів та банківських структур, основними особливостями якої є специфічний спосіб взаємозв'язку й взаємодії її складових елементів.

Цю проблематику досліджували вітчизняні вчені Н. Рогова, І. Плужніков, А. Яценюк, О. Кіреєв, В. Геєць, а також зарубіжні вчені – Дж. Кейнс, П. Абба, Г. Левіс, Дж. Дью, Т. Сімпсон, А. Сімановський, А. Образцов та ін.